

ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ МВС УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТІВ ПРОТИДІЇ ПОРУШЕННЯМ БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

HISTORICAL AND LEGAL ANALYSIS OF THE ACTIVITIES OF SUBDIVISIONS OF THE MIA OF UKRAINE AS SUBJECTS OF COUNTERING VIOLATIONS OF BUDGET LEGISLATION

Брегін І.М., ад'юнкт кафедри адміністративного права та адміністративного процесу
Львівський державний університет внутрішніх справ

У статті проаналізовано становлення та розвиток підрозділів системи Міністерства внутрішніх справ України, які здійснювали діяльність щодо протидії порушенням бюджетного законодавства. Проаналізовано повноваження Державної служби боротьби з економічною злочинністю МВС України, Департаменту захисту економіки Національної поліції та інших підрозділів, завданням яких була протидія бюджетній деліктності.

Наголошено, що працівники Департаменту захисту економіки протидіяли порушенням бюджетного законодавства за допомогою, передусім: 1) здійснення оперативно-розшукової діяльності, спрямованої на виявлення та припинення злочинів у сфері економіки, а також комплексне використання джерел оперативної інформації, можливостей оперативних підрозділів та застосування оперативно-технічних засобів під час провадження в оперативно-розшукових справах; 2) адміністративно-юрисдикційної діяльності – складення адміністративних протоколів про виявлені факти порушення антикорупційного законодавства.

Відзначено, що історія становлення підрозділів Міністерства внутрішніх справ України як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства свідчить про те, що така діяльність займала важливе місце у структурі пріоритетних напрямів роботи цих підрозділів. За часів незалежності нормативно-правові акти наділяли підрозділи, які безпосередньо функціонували у складі Міністерства внутрішніх справ, а тепер функціонують як підрозділи Національної поліції, повноваженнями здійснювати заходи щодо протидії порушенням бюджетного законодавства. Хоча з початком діяльності Бюро економічної безпеки України коло цих повноважень звузилося, однак слід відзначити певну стабільність нормотворця у підході щодо необхідності захисту бюджетної сфери держави саме за допомогою діяльності підрозділів системи МВС України. У сучасних умовах важливим є збереження позитивного досвіду протидії порушенням бюджетного законодавства цими підрозділами та створення ефективної системи взаємодії суб'єктів, які протидіють бюджетній деліктності, із нормативно-правовим закріплення координаційного центру такої системи.

Ключові слова: підрозділи, протидія порушенням бюджетного законодавства, Міністерство внутрішніх справ України, Національна поліція України, історико-правовий аналіз.

The article analyzes the establishment and development of the units of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, which carried out activities related to countering violations of budget legislation. The powers of the State Service to Combat Economic Crime of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, the Department of Economic Protection of the National Police and other units whose task was to combat budget delinquency were analyzed.

It was emphasized that the employees of the Department of Economic Protection counteracted violations of budget legislation with the help of, first of all: 1) the implementation of operational and investigative activities aimed at detecting and stopping crimes in the economic sphere, as well as the comprehensive use of sources of operational information, the capabilities of operational units and the use of operational and technical means during proceedings in operative-investigative cases; 2) administrative-jurisdictional activities – drawing up administrative protocols on discovered facts of violation of anti-corruption legislation.

It was noted that the history of the establishment of units of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine as subjects of countermeasures against violations of budget legislation indicates that such activity occupied an important place in the structure of the priority areas of work of these units. At the time of independence, regulatory legal acts empowered units that functioned directly as part of the Ministry of Internal Affairs, and now function as units of the National Police, to take measures to counter violations of budget legislation. Although with the beginning of the activity of the Bureau of Economic Security of Ukraine, the scope of these powers has narrowed, however, it should be noted a certain stability of the rule-maker in the approach to the need to protect the budgetary sphere of the state precisely with the help of the activities of the units of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. In today's conditions, it is important to preserve the positive experience of countering violations of budget legislation by these units and to create an effective system of interaction between entities that counter budget delinquency, with the regulatory and legal consolidation of the coordination center of such a system.

Key words: subdivisions, combating violations of budget legislation, Ministry of Internal Affairs of Ukraine, National Police of Ukraine, historical and legal analysis.

Постановка проблеми. У Комплексному стратегічному плані реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки, схваленому Указом Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023, наголошено на необхідності чіткого розподілу повноважень, функцій і сфер відповідальності між органами правопорядку, створення ефективної системи їхньої взаємодії [1]. Одним із видів правоохоронної діяльності, в якому виконання цього завдання є особливо актуальним вважається боротьба з фінансово-економічною деліктністю, передусім протидія порушенням бюджетного законодавства з метою обмеження рівня цих порушень до безпечного, соціально-толерантного рівня [2, с. 56]. Концепція створення єдиного державного правоохоронного органу, який би протидіяв правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави, – Бюро економічної безпеки України, зумовила передання функцій цьому суб'єкту від

інших правоохоронних органів, у тому числі від Національної поліції. При цьому поліцейські відповідно до законодавства й далі виконують значний обсяг роботи щодо профілактики та розслідування правопорушень у бюджетній сфері, проводять оперативно-розшукові заходи з метою протидії розкраданню бюджетних коштів та виявлення інших порушень бюджетного законодавства. Така робота здійснюється як із врахуванням інноваційних досягнень, так і відповідно до методик протидії деліктності, апробованих протягом незалежності нашої держави різними структурними підрозділами і органами Міністерства внутрішніх справ України (далі – МВС України). Дослідження історії розвитку цих підрозділів сприятиме створенню ефективної системи суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства, в якій буде акцентовано не лише на чіткості розподілу повноважень, але й на необхідності взаємодії цих суб'єктів.

Стан дослідження. Становлення та розвиток підрозділів системи МВС України, які протидіяли фінансово-економічній деліктності, та окремі історико-правові аспекти діяльності цих підрозділів як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства були предметом досліджень О.М. Бандурки, О.В. Барановського, В.І. Василичука, О.В. Герман, А.Й. Іванського, К.М. Костовської, Ю.С. Назара, І.Я. Петрика, І.М. Проць, О.М. Рєзніка, Р.М. Сиймовського, М.В. Шевчука та інших науковців. Проте наукового аналізу діяльності різних підрозділів системи МВС України саме як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства в історичній ретроспективі здійснено не було.

Метою цієї статті є здійснення історико-правового аналізу діяльності підрозділів МВС України як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства для надання пропозицій щодо покращення їх функціонування у системі протидії бюджетній деліктності.

Виклад основних положень. Протидія порушенням бюджетного законодавства була та залишається одним із завдань підрозділів, які безпосередньо функціонували у складі Міністерства внутрішніх справ, а тепер функціонують як підрозділи Національної поліції, діяльність яких як й інших поліцейських структур спрямовується та координується через Міністра внутрішніх справ України. Проголошення 24 серпня 1991 року незалежної Української держави зумовило не лише процеси створення бюджетної системи України, але й необхідність інституційного забезпечення її ефективного функціонування, у тому числі й за допомогою формування правоохоронних структур, які б попереджали, виявляли, розслідували бюджетні делікти та притягували до відповідальності правопорушників. У системі МВС України першим кроком до створення такої структури відповідно до наказу МВС України від 2 вересня 1991 року була зміна назви з додаванням окремих функцій з Відділу боротьби з розкраданнями соціалістичної власності та спекуляцією на Управління по захисту економіки від злочинних посягань [3, с. 155]. Однак, як відзначає О.В. Барановський, в умовах динамічних змін, що почали відбуватися в економічних відносинах, розвитком нових форм господарювання та власності, стрімкого поширення нових видів економічної злочинності, виникла нагальна потреба в зміні статусу зазначеної служби, відведення їй відповідного місця в системі органів державної виконавчої влади та нових повноважень, які б забезпечили ефективне і своєчасне викриття зазначеної категорії злочинів [4, с. 56–57].

У Постанові Верховної Ради України від 26 січня 1993 року «Про стан виконання законів і постанов Верховної Ради України з питань і правопорядку і заходи щодо посилення боротьби із злочинністю» передбачалося розробити і подати на розгляд Верховної Ради України проект державної програми боротьби із злочинами у сфері економіки; підготувати пропозиції щодо законодавчого визначення понять «корупція» та «тіньова економіка»; внесення на розгляд Верховної Ради України проектів законів, спрямованих на поліпшення правового регулювання заходів для боротьби з організованою злочинністю та посилення відповідальності за службові злочини і невиконання вимог закону, а також виділення асигнувань на удосконалення структури правоохоронних органів, насамперед підрозділів слідства, карного розшуку, захисту економіки, боротьби з організованою злочинністю [5]. Тобто на той час заходи щодо посилення боротьби із злочинністю у значній мірі були спрямовані на протидію економічній злочинності, передусім організованим її формам, пов'язаним з корупцією, зловживанням службовим становищем з використанням бюджетних коштів.

Базуючись на положеннях цієї постанови Верховної Ради України, колегія МВС України ухвалює рішення клопотати перед Кабінетом Міністрів України про створення

на базі служби захисту економіки від посягань МВС України Державної служби боротьби з економічною злочинністю (далі – ДСБЕЗ) [4, с. 57], а Кабінет Міністрів України постановою від 5 липня 1993 року створює таку службу як складову частину кримінальної міліції системи МВС [6]. Головними завданнями Державної служби боротьби з економічною злочинністю у першій редакції цієї постанови було визначено: своєчасне припинення злочинів у галузі економіки та запобігання їм; аналіз і прогнозування криміногенних процесів в економіці та своєчасне інформування про них органів державної виконавчої влади; виявлення та припинення фактів приховування прибутків від оподаткування, за які передбачена кримінальна відповідальність; виявлення причин і умов, які сприяють вчиненню правопорушень у галузі економіки, та вжиття заходів до їх усунення [6].

Пізніше завдання видозмінювалися, однак функції, що свідчать про активну участь у протидії порушенням бюджетного законодавства (і не лише щодо нецільового використання бюджетних коштів [4, с. 57]) залишилися до припинення діяльності цієї служби – виявлення і розкриття господарських, посадових та інших злочинів у галузі економіки на підприємствах, в організаціях, фінансово-кредитній та банківській системах і вжиття заходів до запобігання їм; проведення в установленому законом порядку перевірок матеріалів про корисливі зловживання; участь у виявленні фактів хабарництва, корупції та інших зловживань, у тому числі пов'язаних з приватизацією державної власності, та вжиття заходів до запобігання їм; забезпечення захисту фінансованих Кабінетом Міністрів України програм розвитку галузей економіки України або окремих регіонів та сфери обслуговування населення від злочинних посягань [6] тощо. На рівні наказів МВС України функція щодо протидії порушенням бюджетного законодавства була сформульована як ужиття заходів щодо захисту бюджетних коштів від злочинних посягань, забезпечення правомірності застосування процедур закупівлі товарів, робіт і послуг та цільового використання бюджетних коштів (для Департаменту Державної служби боротьби з економічною злочинністю Міністерства внутрішніх справ України) та організація, контроль і безпосереднє проведення заходів щодо захисту бюджетних коштів від злочинних посягань, забезпечення законності застосування процедур закупівлі товарів, робіт і послуг та цільового використання бюджетних коштів (для управління (відділів) Державної служби боротьби з економічною злочинністю головних управлінь, управлінь МВС України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, на транспорті) [7]. Протидію організованим формам бюджетної злочинності здійснювали також й підрозділи по боротьбі з організованою злочинністю МВС України.

Припинення діяльності міліції та створення підрозділів Національної поліції у 2015 році зумовило припинення виконання функцій Державною службою боротьби з економічною злочинністю МВС України та формування нового поліцейського підрозділу – Департаменту захисту економіки як міжрегіонального територіального органу Національної поліції [8]. Відповідно до наказу Національної поліції від 07 листопада 2015 року № 81 «Про затвердження Положення про Департамент захисту економіки Національної поліції України» завданнями цього департаменту було визначено: участь у формуванні та забезпеченні реалізації державної політики у сфері боротьби із злочинністю, захисту економіки та об'єктів права власності; виявлення, запобігання та припинення злочинів у сфері економіки, у тому числі вчинених суспільно-небезпечними організованими групами та злочинними організаціями, які впливають на соціально-економічну і криміногенну ситуацію в державі та в окремих її регіонах; боротьба з корупцією й хабарництвом у сферах,

які мають стратегічне значення для економіки держави, та серед посадових осіб органів державної влади і самоврядування; протидія корупційним правопорушенням і правопорушенням, пов'язаним з корупцією; установлення причин і умов, які сприяють учиненню правопорушень у сфері економіки, та вжиття заходів щодо їх усунення [9].

Очевидно, що виконання цих завдань передбачає й діяльність щодо протидії порушенням бюджетного законодавства. Як відзначають, І.Я. Петрик та М.В. Шевчук серед оперативних поліцейських підрозділів найбільшими повноваженнями у сфері боротьби з порушеннями бюджетного законодавства наділений Департамент захисту економіки [10, с. 155]. Це підтверджується й зазначенням серед його функцій – ужиття заходів щодо захисту бюджетних коштів від злочинних посягань, забезпечення правомірності застосування процедур закупівлі товарів, робіт і послуг та цільового використання бюджетних коштів, а також протидія злочинам в органах державної влади [9]. Її виконання здійснювалося за допомогою, передусім, оперативно-розшукової та адміністративно-юрисдикційної діяльності, оскільки у розділі 4 Положення про Департамент захисту економіки [9] зазначено, що працівники Департаменту мають право:

– здійснювати оперативно-розшукову діяльність, спрямовану на виявлення та припинення злочинів у сфері економіки, а також комплексне використання джерел оперативної інформації, можливостей оперативних підрозділів та застосування оперативно-технічних засобів під час провадження в оперативно-розшукових справах; здійснювати оперативно-технічні заходи за оперативно-розшуковими справами, що знаходяться в їх провадженні. Матеріали оперативно-розшукової діяльності підрозділів Департаменту захисту економіки достатньо часто ставали підставою для розслідування слідчими підрозділами Національної поліції кримінальних проваджень, відкритих за статтями 210 «Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням» чи 211 «Видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону» Кримінального кодексу України [11, с. 77]. Крім того, працівники Департаменту захисту економіки активно протидіяли привласненню бюджетних коштів службовими особами (стаття 191 «Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем» Кримінального кодексу України). Як приклад, у Звіті про діяльність Національної поліції України за 2017 рік зазначається, що у сфері захисту економічних інтересів держави, запобігання розтраті бюджетних коштів та виведення їх у «тінь» міжрегіональними підрозділами захисту економіки Національної поліції викрито понад 8,8 тис. кримінальних правопорушень економічної спрямованості, з яких 588 – пов'язані зі збитками понад 100 тис. грн. та 133 – збитки по кожному з яких перевищують 1 млн. грн. При цьому серед зазначеної кількості правопорушень 2511 – пов'язані з незаконним використанням бюджету, зокрема 1215 учинено з видатками державного бюджету, та 1264 – з видатками місцевих бюджетів (557 пов'язані з використанням коштів державних та регіональних програм, 85 – з коштів субвенцій бюджетів усіх рівнів та 848 – викриті під час супроводження процедур державних закупівель) [12];

– складати адміністративні протоколи про виявлені факти порушення антикорупційного законодавства та направляти їх до судових органів у встановленому законодавством порядку. Відповідно до ст. 255 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) уповноважені на те посадові особи Національної поліції мають право складати протоколи про правопорушення,

передбачені 172-4–172-9 КУпАП (порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності; порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків; порушення вимог фінансового контролю; порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів; незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових повноважень; невиконання заходів щодо протидії корупції). Посадові особи підрозділів Департаменту захисту економіки протягом 2015–2019 років досить активно провадили таку адміністративно-юрисдикційну діяльність. Наприклад, у 2018 році складено понад 8 тисяч адміністративних протоколів про корупцію [13].

Загальне визнання концепції щодо створення єдиного правоохоронного органу, який буде наділений повноваженнями протидіяти правопорушенням в фінансово-економічній сфері, зумовило ліквідацію Департаменту захисту економіки відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 2 вересня 2019 року № 841 «Про ліквідацію територіального органу Національної поліції» [14]. Функції і повноваження цього департаменту Кабінет Міністрів України зобов'язав Національну поліцію передати іншим структурним підрозділам. Про проміжній такій передачі свого часу зазначали у наукових дослідженнях [15]. Однак, більшість функцій і повноважень, зокрема й щодо протидії порушенням бюджетного законодавства, було передано Департаменту стратегічних розслідувань, який було утворено відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 9 жовтня 2019 року № 867 «Про утворення територіального органу Національної поліції» [16].

Порівнявши завдання та функції ДСБЕЗ та Департаменту захисту економіки Національної поліції, О. Резнік відзначає, що Департамент захисту економіки, як і ДСБЕЗ, бере участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері боротьби з економічною злочинністю та, як і ДСБЕЗ, виявляє причини, що сприяють учиненню економічних злочинів, а також попереджає, виявляє та розкриває їх, здійснює боротьбу з корупцією, у тому числі серед посадових осіб органів державної влади, що дозволяє зрештою йти висновки про те, що повноваження ДСБЕЗ та Департаменту захисту економіки майже не змінилися [17, с. 190]. На нашу думку повноваження все ж таки були змінені (зокрема, щодо здійснення оперативного обслуговування об'єктів господарювання різних форм власності, проведення дізнання, протидії організованим формам бюджетної злочинності тощо), однак думку про те, що законодавець проявив стабільність в питанні захисту фінансової системи держави саме органами МВС України [17, с. 190] слід підтримати. Щодо протидії порушенням бюджетного законодавства це чітко відслідковується.

Протидіяли бюджетній деліктності й слідчі підрозділи, які функціонували до 2015 року у складі органів внутрішніх справ, а з 2015 року й дотепер як структурні підрозділи Національної поліції. Так, відповідно до Кримінально-процесуального кодексу України (Української РСР) вони розслідували злочини, передбачені статтями 80-3 «Порушення законодавства про бюджетну систему України», 80-4 «Видання нормативних актів, які змінюють доходи і видатки бюджету всупереч встановленому законом порядку» Кримінального кодексу України (Української РСР) від 28 грудня 1960 року та інші злочини, які посягали на бюджетні правовідносини. Розслідування більшості кримінальних правопорушень у бюджетній сфері було віднесено до підслідності слідчих підрозділів органів внутрішніх справ, а пізніше Національної поліції й у Кримінальному процесуальному кодексі України від 13 квітня 2012 року. Лише після прийняття Закону України «Бюро економічної безпеки України» були внесені зміни, відповідно до яких розслідування кримінальних правопо-

рушень, передбачених 210, 211 Кримінального кодексу України здійснюють детективи органів Бюро економічної безпеки України (у разі якщо досудове розслідування таких кримінальних правопорушень не віднесено до підслідності Державного бюро розслідувань чи Національного антикорупційного бюро України) [18].

У сучасних умовах підрозділи Національної поліції протидіють порушенню бюджетного законодавства шляхом виконання функції щодо профілактики, припинення, проведення оперативних заходів, розслідування кримінальних правопорушень у бюджетній сфері, віднесених до підслідності поліції (як правило під час розслідування діянь, передбачених у статті 191 Кримінального кодексу України «Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем»). Проведення цих заходів характеризується не лише попереджувальним впливом на умови та причини такого делікту як привласнення, розтрата бюджетних коштів або заволодіння ними шляхом зловживання службовим становищем, але й сприяють усуненню детермінант інших порушень бюджетного законодавства [19, с. 235].

Висновки. Таким чином, історія становлення підрозділів МВС України як суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства свідчить про те, що така діяльність займала важливе місце у структурі пріоритетних напрямів роботи цих підрозділів. За часів незалежності нормативно-правові акти наділяли підрозділи, які безпосередньо функціонували у складі Міністерства внутрішніх справ, а тепер функціонують як підрозділи Національної поліції, повноваженнями здійснювати заходи щодо протидії порушенням бюджетного законодавства. Хоча з початком діяльності Бюро економічної безпеки України коло цих повноважень звузилось, однак слід відзначити певну стабільність нормотворця у підході щодо необхідності захисту бюджетної сфери держави саме за допомогою діяльності підрозділів системи МВС України. У сучасних умовах важливим є збереження позитивного досвіду протидії порушенням бюджетного законодавства цими підрозділами та створення ефективної системи взаємодії суб'єктів, які протидіють бюджетній деліктності, із нормативно-правовим закріплення координаційного центру такої системи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки : указ Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/2023#Text>.
2. Назар Ю.С. Протидія порушенням бюджетного законодавства: монографія. Львів: СПОЛОМ, 2021. 453 с.
3. Резнік О. М. Історико-правовий аналіз діяльності правоохоронних органів України із забезпечення фінансово-економічної безпеки держави. *Юридичний науковий електронний журнал Запорізького національного університету*. 2018. № 2. С. 154–157. URL: http://lsej.org.ua/2_2018/42.pdf.
4. Барановський О.В. Правові та організаційні основи діяльності міліції України щодо протидії економічній злочинності на етапі розбудови незалежної держави (історико-правовий аспект). *Правовий часопис Донбасу*. 2018. № 4 (65). С. 55–62.
5. Про стан виконання законів і постанов Верховної Ради України з питань і правопорядку і заходи щодо посилення боротьби із злочинністю: постанова Верховної Ради України від 26.01.1993 № 2931-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2931-12#Text>.
6. Про утворення Державної служби боротьби з економічною злочинністю: постанова Кабінету Міністрів України від 05.07.1993. № 510. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/510-93-%D0%BF#Text>.
7. Про організацію діяльності підрозділів державної служби боротьби з економічною злочинністю Міністерства внутрішніх справ України : наказ МВС України від 03.09.2012 № 769. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1588-12>.
8. Про утворення територіального органу Національної поліції : постанова Кабінету Міністрів України від 13.10.2015 № 830 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/830-2015-%D0%BF#Text>.
9. Про затвердження Положення про Департамент захисту економіки Національної поліції України: наказ Національної поліції України від 07.11.2015 № 81. Київ : МВС України, 2015. 8 с.
10. Петрик І.Я., Шевчук М.В. Система суб'єктів оперативно-розшукової діяльності у сфері протидії порушенням бюджетного законодавства. *Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах*: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (9 листопада 2018 року). Львів: ЛВВДУВС, 2018. С. 155–157.
11. Шевчук М. В. Відносини щодо використання бюджетних коштів як об'єкт правової охорони : дис. ... д-ра філософ. : 081 Право. Львів, 2020. 206 с.
12. Звіт про діяльність Національної поліції України за 2017 рік. URL: https://media-www.npu.gov.ua/npu-pre-prod/sites/1/Docs/Dialnist/Richni_zvity/zvitnpu2017textgrafic.pdf.
13. Звіт Голови Національної поліції України С. Князева про результати роботи відомства за 2018 рік. URL: https://media-www.npu.gov.ua/npu-pre-prod/sites/1/Docs/Dialnist/Richni_zvity/Zvit_NPU_2018.pdf.
14. Про ліквідацію територіального органу Національної поліції: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.09.2019 № 841. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/841-2019-%D0%BF>.
15. Дараган В.В. Щодо проблем передачі функцій підрозділів захисту економіки іншим підрозділам Національної поліції України. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави*. Харків, 2019. С. 87–89. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/06_12_2019/pdf/26.pdf.
16. Про утворення територіального органу Національної поліції : постанова Кабінету Міністрів України від 09.10.2019 № 867. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/867-2019-%D0%BF#Text>.
17. Резнік О. М. Розвиток та становлення МВС України як суб'єкта захисту фінансової системи. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. № 4/1. С. 181–186.
18. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо запровадження діяльності Бюро економічної безпеки України та пов'язаного з цим удосконалення роботи деяких державних правоохоронних органів : Закон України від 17 листопада 2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1888-20#n74>.
19. Брегін І.М. Підрозділи Національної поліції у системі суб'єктів протидії порушенням бюджетного законодавства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 2. С. 232–235. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2024/57.pdf.